

VERENIGINGS NIEUWS

Redactie zonder Jaap

Toen, na zeven jaar hoofdredacteur van Zoogdier te zijn geweest, Jaap Mulder impulsief opstapte, was onze eerste reactie: zonder Jaap willen wij niet verder. Daar langer over nadenkende zijn wij tot de slotom gekomen dat wij de voortgang van Zoogdier erg belangrijk vinden voor de VZZ en dat wij bovendien het redactiewerk en de daaruit voortvloeiende contacten heel leuk vinden en niet graag zouden willen missen. De samenwerking in ons team is uitstekend en stimule-

rend. Wij hebben het bestuur laten weten dat wij, als team, voorlopig doorgaan zonder Jaap, hopende op een spoedig aantreden van een nieuwe, enthousiaste en capabele hoofdredacteur. Wij vertrouwen dat wij de lezers van Zoogdier regelmatig en tijdig van interessant nieuws zullen voorzien en dat wij de kwaliteit van ons tijdschrift kunnen handhaven, zo niet vergroten.

*Alice Pillot, Jasja Dekkers,
Maurice La Haye, Meta Rijks,
Wim Bongers*

Nieuws van de Werkgroep Zoogdierbescherming

Afgelopen jaar en in het begin van dit jaar is veel aandacht geweest voor de uitwerking van de Flora- en Faunawet in zogenaamde algemene Maatregelen van Bestuur' (AMvB's). Sinds het verschijnen van de ontwerp-AMvB's bij de Flora- en Faunawet begin 1999 heeft de VZZ via brieven aan het ministerie getracht hierin verbeteringen aan te brengen. Het gaat met name om de AMvB 'beheer en schadebestrijding beschermde dieren' en de AMvB 'vrijstelling planten- en diersoorten'. Deze AMvB's hebben tot gevolg dat provincies vergunningen kunnen verlenen voor bestrijding van door vleermuizen en steenmarters binnenshuis veroorzaakte overlast. Daar-naast is de veldmuis landelijk onbeschermd verklaard.

Ten aanzien van de bestrijding van overlast is de klachtenaf-

handeling beschermde diersoorten onder de aandacht van de Tweede Kamer gebracht. Tot nu toe is er geen landelijke structuur voor een goede afhandeling van klachten van burgers die overlast ondervinden van vleermuizen en steenmarters. Burgers en overheden zijn vaak onbekend met de beschermde status van deze soorten, kunnen de ernst van de overlast niet inschatten en hebben geen weet van mogelijke 'diervriendelijke' oplossingen.

De veldmuis is landelijk onbeschermd verklaard, omdat de toegestane bestrijdingsmiddelen tegen veldmuizen in het buitengebied niet selectief genoeg zijn en ongewenste neveneffecten kunnen hebben. Doordat er geen rekening is gehouden met het voorkomen van het lokaal voorkomen van beschermde diersoorten

(noordse woelmuis, hamster) kunnen ook deze zo (onbedoeld) bestreden worden. Naar aanleiding van een artikel van het Kennis en Adviescentrum Dierplagen blijkt dat er meer bestrijdingsmiddelen toegestaan zijn dan eerder gedacht werd. Ook is opvallend dat de toegestane middelen langzaamwerkend zijn. Om het een en ander onder de aandacht te brengen van het grote publiek is de actie van de VZZ 'Heeft u klachten, bel de staatssecretaris' uitgevoerd en is een artikel over de AMvB's, getiteld 'Principes Flora- en Faunawet verwaterd', in diverse regionale kranten verschenen. Begin 2001 zijn de AMvB's openbaar gemaakt; de Werkgroep Zoogdierbescherming zal hier het komende jaar mee verder gaan.

Vleermuizen in bomen

Vorig jaar stond in Zoogdier dat de Stichting Het Geldersch Landschap, in verband met groot onderhoud, een laan met 170 jaar oude beuken geheel wilde kappen. De VZZ en de Vleermuiswerkgroep Gelderland dienden bezwaar in, omdat de bomen leefruimte aan vleermuizen en andere hollenbewoners bieden. Het Geldersch Landschap heeft het bezwaar ter harte genomen en heeft van de totale kap afgezien. Uit nader onderzoek is namelijk gebleken dat ook met een grondige onderhoudsbeurt volstaan kan worden. Alleen bomen die echt een gevaar voor de wandelaars opleveren worden onder handen genomen. Daarbij wordt in eerste instantie gekozen voor snoeien in plaats van kappen. Dat door deze gefaseerde aanpak de structuur van de lanen sterker (minder duidelijk is (doordat sommige bomen dood of gesnoeid zijn), neemt de stichting voor lief. De beleevings- en natuurwaarde van de oude bomen acht zij in dit geval belangrijker.

Vleermuizen onder dak

In Zoogdier 8(4) van 1997 stond een artikel over een actie in Zuid-Limburg, waarbij kerken weer toegankelijk voor vleermuizen werden gemaakt. Deze actie is zo goed aangeslagen, dat vergelijkbare acties nu ook in Midden-Limburg, het Rijk van Nijmegen en Zuid-Kennemerland gestart zijn.

Enkele vleermuissoorten maken 's zomers gebruik van kerkzolders om te slapen. De beheerders van de kerken hebben de toegangen tot de zolders (galmgaten) echter vaak afgesloten om kauwtjes en duiven buiten te houden. Hierdoor kunnen ook de vleermuizen niet meer naar binnen, waardoor het aantal zomerverblijfplaatsen voor hen is afgenomen. De beheerders hebben dit meestal niet in de gaten. Meestal hebben de beheerders geen bezwaar tegen de vleermuizen. Na gerichte voorlichting en voorbeelden hoe de galmgaten voor vleermuizen open kunnen blijven, zonder dat vogels er door naar binnen kunnen, zijn ze vaak bereid om de toegangen aan te passen. In Zuid-Limburg is dat nu gebeurd en ook in het Rijk van Nijmegen zijn al enkele kerken aangepast. De volgende stap in deze projecten is komende zomer kijken of de vleermuizen hun nieuwe verblijven ontdekt hebben en vervolgens jaarlijks in de gaten houden hoe de aantallen zich ontwikkelen. Misschien ook iets voor uw provincie?

Bijzondere vleermuizen in Nederland

De jaarlijkse tellingen die door vrijwilligers van de VZZ en andere zoogdierorganisaties in het kader van het Netwerk

Ecologische Monitoring uitgevoerd worden, leveren bijna elk jaar leuke waarnemingen op. Zo is dit jaar voor het eerst in Utrecht een Brandt's vleermuis (*Myotis brandtii*) in de winter aangetroffen en in Zuid-Holland voor het eerst sinds halverwege de vorige eeuw weer een Vale vleermuis (*Myotis myotis*). In Overijssel werd in 1999 voor het eerst een Bechstein's vleermuis (*Myotis bechsteinii*) aangetroffen. Afgelopen winter waren dit er al drie.

Brandts vleermuizen werden tot 2000 alleen in de Zuid-Limburgse kalksteengroeven aangetroffen. Vorig jaar werd voor het eerst een Brandts vleermuis in Gelderland aangetroffen. Deze soort was ook deze winter weer met één exemplaar in Gelderland vertegenwoordigd en heeft nu dus gezelschap gekregen in Utrecht.

Vale vleermuizen, met een spanwijdte van maximaal 43 cm de grootste Nederlandse soort, kwamen tot 1950 nog vrij algemeen voor in het zuiden en oosten van Nederland, zowel in de zomer als in de winter. Ten noorden van de grote rivieren werden ze alleen 's winters waargenomen. In de jaren zeventig was hun aantal zo sterk gedaald dat ze daarna alleen nog in kleine aantallen in Limburg en een enkele keer daarbuiten waargenomen werden. De waarneming in Zuid-Holland is de tweede in het westen van Nederland sinds de daling in de jaren zeventig.

Bechstein's vleermuizen zijn in Nederland in de vorige eeuw altijd al zeldzaam geweest en werden tot 1999 alleen in de Zuid-Limburgse kalksteengroeven aangetroffen, meestal 0 tot 3 dieren per winter.

Misschien blijft het bij deze incidentele waarnemingen, maar misschien is er sprake van een trend en neemt het aantal zeldzame vleermuizen buiten Limburg daadwerkelijk toe. Een goede reden om met deze tellingen door te gaan.

Landelijke Vleermuistelavond

Als u deze Zoogdier ontvangt is dit evenement waarschijnlijk al voorbij. Op 8 juni vond namelijk voor de tweede keer de landelijke Vleermuistelavond plaats. Op deze vrijdagavond werden op enkele honderden plaatsen in Nederland de vleermuizen geteld die uit huizen kwamen vliegen om aan hun nachtelijke voedseltochten te beginnen. Met deze tellingen probeert de VZZ niet alleen een beeld te krijgen van de aantalsontwikkeling van vleermuizen in Nederland, maar tegelijkertijd ook voorlichting te geven over vleermuizen en hun levenswijze en duidelijk te maken dat ze het beschermen waard zijn. Over de resultaten van de Vleermuistelavond in 2000 heeft u in Zoogdier 11(4) kunnen lezen. Dit jaar is aanvullend op deze telling door de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN-VZZ) ook een telling uitgevoerd van alle meervleermuis-kolonies. Deze soort wordt in de Habitatrichtlijn genoemd als een soort waarvoor speciale beschermingszones aangewezen moeten worden. Daarvoor moet je natuurlijk eerst weten waar ze in Nederland voorkomen, hoe ze hun leefomgeving gebruiken en hoe het met ze gaat.

Over de resultaten van de Vleermuistelavond zal in volgende Zoogdier gerapporteerd worden. Als u daar niet op kunt wachten, dan moet u even een bezoek brengen aan de website die speciaal voor deze actie is opgezet: <http://www.vleermuis.net>.

De Vleermuistelavond werd dit jaar mogelijk gemaakt door subsidies van het Prins Bernhard Cultuurfonds, het Wereld Natuur Fonds, het VSB Fonds en de Bacardi Bat Protection Stichting.

Ruim baan voor de hazelmuis

In Zoogdier 3 van 2000 stond een lang verhaal over de hazelmuis in het Nederlandse Zuid-Limburg en een pleidooi om snel maatregelen voor het behoud van deze soort uit te voeren. Dit gaat nu gebeuren. De Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) heeft van de provincie Limburg, Staatsbos-beheer, Natuurmonumenten en de Postcode Loterij geld gekregen om noodmaatregelen te nemen. Die maatregelen betreffen het uitvoeren van een op de ontwikkeling van mantel- en zoomvegetatie gericht bosrandbeheer in de omgeving van Gulpen en Vijlen. Dit houdt in dat het kroondak in bosranden wordt geopend door selectief volwassen bomen te vellen en geëxperimenteerd gaat worden met bosbegrazing en het plaatsen van rasters in weilanden die aan bosranden grenzen.

Niet alleen de hazelmuis heeft baat bij uitvoering van deze maatregelen. Ook andere Rode lijst-soorten, zoals sleedoornpage en wilde akelei, profiteren van beter bosranden-beheer.

Na het uitvoeren van de noodmaatregelen moeten de terreinbeheerders ervoor zorgen dat de bosranden de komende jaren geschikt blijven voor de hazelmuis en de andere bosrandbewoners. Zij hebben al aangegeven dat op zich te nemen. Hiermee is het voortbestaan van een deel van de hazelmuizenpopulatie in Zuid-Limburg - voorlopig - veilig gesteld. Voor het behoud van een duurzame populatie moet er meer gebeuren. De hazelmuizen bij Gulpen en Vijlen vormen namelijk slechts een restant van de populatie zoals die in Zuid-Limburg voorkwam. Tussen 1960 en 1999 is de verspreiding van de

soort met 50% achteruitgegaan. Mogelijk komt zij nog wel op andere plaatsen buiten Gulpen en Vijlen voor, maar daar is nooit gezocht. Het IKL en de VZZ hebben bij het ministerie van LNV een verzoek ingediend om een integrale inventarisatie naar het voorkomen van de hazelmuis in Zuid-Limburg uit te laten voeren. De kennis die dit oplevert kan dan gebruikt worden voor het lokaliseren van andere gebieden waar soortgerichte beheersmaatregelen genomen moeten worden. Het ministerie heeft hier positief op gereageerd.

Extra Algemene ledenvergadering VZZ

Op zaterdag 7 april vond een zeer enerverende algemene ledenvergadering van de VZZ plaats. Het enerverende had met name betrekking op de contributieverhoging die het bestuur voorstelde. Tijdens de discussie werd duidelijk dat het niet lukte om tot een besluit te komen waar zowel het bestuur als de aanwezige leden het over eens waren. Besloten is daarom om in het najaar van 2001 een extra algemene ledenvergadering in te lassen. Deze zal op een *zaterdag 17 november* plaats vinden.

EN VERDER...!

De VZZ wordt steeds vaker gevraagd formeel zitting te nemen in overlegorganen voor de faunabescherming. Landelijke organen als het "Otter-" en "Dassenoverleg" worden vervangen door provinciaal overleg nu de uitvoering van de

nieuwe Flora- en Faunawet door "Den Haag" voor een groot deel bij de provincies is gelegd. Nieuwe landelijke organen ontstaan zoals de Vereniging Onderzoek Flora & Fauna (VOFF) en het Platform Soortenbeschermende Organisaties (PSO). Omdat het bureau en het bestuur de VZZ niet overal kunnen vertegenwoordigen zoekt het bestuur leden die de mening en de belangen van de vereniging willen verwoorden en behartigen. Om vrijblijvendheid te voorkomen, argumenten uit te wisselen en vooral standpunten op elkaar af te stemmen om als VZZ één geluid te laten horen zijn goede contacten en het uitwisselen van informatie tussen onze vertegenwoordigers onderling en het bestuur belangrijk. Daarom hebben we enkele spelregels geformuleerd. Een paar voorbeelden. In het bestuur (of op het bureau) kan men een contactpersoon raadplegen bij in te nemen standpunten en voor andere vragen. Bijwonen van vergaderingen is geen plicht maar men moet wel verslag doen van de relevante zaken, tussentijds aan het bestuur en in het Jaarboek. We willen minimaal één keer per jaar onze vertegenwoordigers bijeen laten komen om hun ervaringen uit te wisselen en standpunten op een rij te zetten. Bijvoorbeeld in de Bestuursraad. Alle vertegenwoordigers komen op een mailinglijst te staan om op de hoogte te zijn van elkaars agenda's en om elkaar snel te kunnen raadplegen. Dit zal het onderlinge contact versterken en de onderlinge betrokkenheid vergroten. Door onze vertegenwoordigers zal de VZZ weer meer bekend worden. Als bovendien de behaalde successen in Zoogdier worden gemeld raken de leden weer beter geïnformeerd over de belangrijke zaken waar de VZZ zich voor inzet. Heb je vragen neem dan contact op met Dennis Wansink.

Rob van Apeldoorn